

2011. Szeptember 12. Hétfő

Jeremiás próféta könyve 13,12–27

Dr. Varga Gyöngyi

A borškorsók példázata

13,12 Mondd el nekik ezt az ígét: Így szól az Úr, Izrael Istene: Minden korsót meg kell tölteni borral! És ha azt mondják neked: Talán mi nem tudjuk, hogy minden korsót meg kell tölteni borral? - 13,13 akkor ezt válaszd nekik: Így szól az Úr: Majd én megtöltöm ennek az országnak minden lakosát, a Dávid trónján ülő királyokat, a papokat, a prófétákat és Jeruzsálem minden lakóját részegítő itallal. 13,14 Összetöröm őket, egyiket a másikkal, az apákat a fiakkal együtt - így szól az Úr. Nem kímélem és nem szánom őket, nem irgalmazok, elpusztítom őket!

Óvás az elbizakodottságtól

13,15 Hallgassatok, figyeljétek, ne legyetek kevélyek, mert az Úr szól. 13,16 Dicsőítsétek Isteneteket, az Urat, mielőtt sötétséget támaszt, és mielőtt botladoznátok a homályba borult hegyeken. Világosságra vártok, de az Úr a halál árnyékát hozza el, és sűrű sötétséget támaszt. 13,17 Ha nem hallgattok rám, titkon sírni fogok kevélységetek miatt. Áradnak könnyeim, hull szememből a könny, mert fogságba kerül az Úr nyája. 13,18 Mondd meg a királynak és a király anyjának: Alázkodjatok meg a porig, mert leesik fejetekről ékes koronátok! 13,19 Körül vannak zárva a délen fekvő városok, nincs aki felszabadítsa azokat. Fogságba viszik egész Júdát, fogságba mindenestül.

Panaszdal Jeruzsálem fölött

13,20 Tekints föl, Jeruzsálem, és nézd: jönnek már északról! Hol van a rád bízott nyáj, pompás juhnyájad? 13,21 Mit szólsz majd, ha megbüntet az Úr, és föléd kerekednek, akiket barátokká akartál tenni? Nem vesznek-e erőt rajtad a fájdalmak, mint a szülő asszonyon? 13,22 Ha pedig ezt mondod magadban: Miért történnek ez velem? Sok bűnöd miatt rántják le ruhádat, és követnek el rajtad erőszakot. 13,23 Majd ha meg tudja változtatni bőrét a néger, vagy feltjait a párdúc, akkor tudtok ti is jót tenni, úgy megtanultátok a rosszat! 13,24 Úgy szétszóróm őket, ahogyan a puszta szele elsodorja a polyvát. 13,25 Ez lesz a sorsod, ezt mérem én rád - így szól az Úr -, mert elfeledtél engem, és hazugságban bíztál! 13,26 Ezért én is arcodra borítom ruhádat, hogy kilássék gyalázatod. 13,27 Bujaságodat, vihogásodat, fajtalan parázñaságodat és bálványaidat ott látom a halmokon és a mezőn. Jaj neked, Jeruzsálem! Nem akarsz megtisztulni. Mikor lesz ennek vége?!

Amit a textusról tudni kell:

- exegetikai megjegyzések
- teológiai összefüggések feltárá-

A 13. fejezet második egysége különböző műfajú kisebb szövegrészekből tevődik össze, amelyek között az első egy példabeszéd (12–14.v.), a második egy intelem (15–19.v.), végül pedig egy panasz dallal zárul a fejezet (20–27.v.).

13,12–14

Az övről mondott példabeszéd után egy újabb példázat következik, amely a borškorsókról szól. A parabola értelmezése szorosan kapcsolódik a 13,8-ban megfogalmazott ítélethez, csak más kiindulóponttal. A borškorsók képe kapcsán elhangzó szófordulat: „minden korsót meg kell tölteni borral!” minden bizonnyal egy jól ismert tréfás szólásmondás volt, amelyet a szerző teológiai mondanivalójának elmélyítéséül felhasznált. A hétköznapi kép meglepő fordulattal a 13. versben Isten ítéletének illusztrációjaként áll előttünk. Jhwh megtölti az ország és Jeruzsálem lakóit – beleértve az előkelőket, politikai és vallási vezetőket, közéleti szereplőket részegítő itallal. A királyokat, papokat, prófétákat korsók módjára tölti meg Isten – mint a „harag serlege” (lásd pl. Ézs 51,17; Jer 25,15k.27; 48,26; 49,12), úgy állnak előttünk. „Tartalmuk” méreg, amely nem az életet szolgálja, hanem a pusztulást, a leépülést. Végül pedig Isten összetöri őket: egymásnak koccantja a cserépedényeket, így nem csak tartalmuk vész el, hanem maguk az edények is tönkremennek: apák és fiak együtt vesznek el, mintha egymásnak segítenének ebben. Az ítéletnek ez az erőteljes képe Jer 18–19-ben is megjelenik: a próféta ott saját maga töri össze a cserépkorsót, demonstrálva a közelgő ítéletet és pusztulást. A szövegegység utolsó

mondata Isten végérvényes, kíméletlen döntését mutatja be; három tagadás sorakozik egymás mellett: nem kímélem, nem szánom őket, nem irgalmazok nekik!

13,15–19

Egy új szakasz következik, amelyben a hangsúly az elbizakodottság bűnére kerül. A próféta odahallgatásra, figyelésre hívja hallgatóságát: ez a felhívás utal az Istenre való figyelés témájára a korábbi fejezetekben (pl. 9,12; 11,6). „Ne legyetek kevélyek, mert az Úr szól!” – Isten szava odafigyelést kíván és kellő alázatot. A szöveg reflektálhat a 10,22–23-ban olvasható helyes dicsekvésről szóló gondolatmenetre is, amely szerint az egyetlen legitim és hiteles dicsekvés az Isten megismerésével összefüggésben képzelhető el. Itt, 13,16-ban a szerző Isten dicséretére, magasztalására hív. Még mielőtt sötétbe borul a világ, és csak botladozva tudna haladni útján a nép. A sötétség és a halál rokon fogalmak az Ószövetségben. Az éjszaka vagy a sűrű homály egy titokzatos, ismeretlen, veszélyekkel teli világot, vagy éppen a fenyegető véget jelképezi. A világosságra várók a prófétai szó értelmében csak sötétségre számíthatnak: Isten orcájának ragyogása elkerüli őket (vö. Ám 5,18–20). Az engedelmség és az alázat lenne a szabadulás egyetlen, még lehetséges útja. Mivel azonban alig van remény erre, a próféta panaszában megrendülve siratja népét annak kevélye miatt. A 18. vers a királynak és anyjának szóló üzenet: nekik, akik a legmagasabb pozícióban tudják magukat, porig kell alázkodniuk: vége a hatalmuknak. Jeremiás a fogság előtt közvetlenül arról beszélt Cidkijának, a júdai királynak, hogy csupán egyetlen esély maradt a túlélésre: ha megalázkodik Babilónia előtt, és nem haragítja magára az Egyiptommal való szövetség miatt. A 19. vers az ellenség közeli érkezéséről ad hírt. Mindenkinek fogságba kell menni, esély sincs az elmenekülésre.

13,20–27

A panaszdal Jeruzsálem sorsát taglalja; hatásos irodalmi eszközzel szolgál arra, hogy a bukás tragédiáját bemutassa. Jeruzsálem női alakként jelenik meg a prófétai irodalomban, Isten jegyesének tekintik, vagy éppen parázna asszonynak – mint ebben az igeszakaszban is. A héber nyelvben a földrajzi térségek, városok, egyéb települések általában nőneműek. Ez minden bizonnyal kézenfekvővé teszi a házasság-tematika, illetve a paráznaság témájának alkalmazását. Jeruzsálemet arra hívja a próféta, hogy tekintsen észak felé, ahonnan az ellenség várható. Mivel nem gondoskodott a rábízott juhnyájáról, büntetést érdemel. Fájdalmak kerítik hatalmába, mint a szülő asszonyt, aki védtelen és kiszolgáltatott. A következő gondolat már továbbvisz minket az anyaság témájától: egy olyan asszonyt látunk, akiről épp lerántják a ruháját, erőszakot követnek el rajta, és nyilvánosan megszégyenítik. A paráznák, prostituáltak romlottsága jellemzi Jeruzsálemet is, sok bűnt követett el azzal, hogy Jhwh-t és rendelkezéseit semmibe vette. A 23. vers gúnyos megjegyzése a bőrszínét változtató kúsitáról és a leopárd foltjairól egyértelművé teszi, hogy nincs mit várni a várostól és lakóitól: nem képesek jót tenni, Istent elfeledték, és hazugságban bíztak. A 26. vers a következményeket mutatja be. Isten reakciója megdöbbentő. Női teológusok hangsúlyozzák, hogy a prófétai iratok pornografikus szövegei a férfiak szemszögéből tekintenek a női létre, és a feljük megnyilvánuló erőszakot Jhwh legitim büntetésének tekintik. Ez azonban sok etikai kérdést is felvet: a szövegek sok esetben megalázóak és méltóságában sértik a női identitást (vö. Hós 2; Ez 16; 23). Itt, ebben a panaszdalban Jhwh cselekedete a nők elleni erőszak egy konkrét megnyilvánulását mutatja: a megcsalt férj szerepében Isten a lemeztelenítés és nyilvános megszégyenítés büntetésével fizet a parázna Jeruzsálemnek. A dalt a panaszszóltárok egyik tipikus, gyakori kérdése zárja: „mikor lesz mindennek vége?”

Prédikációvázlat

1. Mikor lesz mindennek vége? Meddig még, Uram? Ha bűneinket számon tartod, ugyan ki állhat meg előtted? Hogyan tudjuk valaha is számba venni mindazt, amivel megbántottunk? Elrongyolódott az öv, eltörtek a boroskancsók. Gyalázatosná vált Isten városa, elszéledt a nyáj. Elindult egy nép, idegen földre, rabságba. Nincs tovább. Nincs tovább?

A biblia világában a bűnbocsánat az Istennel szemben fennálló adósság eltörlését jelenti. Megbocsátani annyit tesz, mint megszabadítani valakit a múltban történtek rossz hatásától, káros következményeitől. Amikor Isten irgalmaz, megkegyelmez, akkor eltekint az ember régi életétől, múltjától, eltörli a múltban elkövetett törvényszegések következményeit a jelenre és a jövőre nézve egyaránt.

Ezt a felszabadító, életre támasztó, megelevenítő erőt sokan átélhették a Názáreti Jézus közelében. A békák, sánták, vakok, leprások, görnyedt hátú emberek, a vámszedők, paráznák s a lenézett és megvetett idegenek sokat tudnának nekünk mesélni erről. Jézus úgy gyógyított, hogy nemcsak az ember fizikai állapotát, hanem a teljes személyiséget, az egész embert állította helyre, tette helyére – vagyis Isten közelébe.

Egy teljesen új, eleven kapcsolatra ébresztette rá a betegségeik, tévútjaik, bűneik csapdáiban vergődőket: Istennel, az Atyával megbékélt, távlatot kapott élete lehet mindenkinek. A Názáreti Jézus mélységesen hitte: van kiút a halálból, a halál előtti halálokból – a sokféle, életpusztító erőnek gátat szabott, a kilátástalanságot félresöpörte az útból, a negatív egyenlegünket kiegyenlítette, gyógyulást hozott: az irgalom aján-dékát.

2. Számomra már régóta az evangéliumok legmegrázóbb, legfelkavaróbb példázatai épp a bocsánatban részesült, az adósságcsapdából szabadult emberről üzennek nekünk.

Vajon a „szeretetét tékozló apa” kisebbik fia hogyan élhette át a nagy ölelés, a visszafogadás, a feltámadás nagy pillanatát? Milyen lehetett egész valójával tapasztalni a bűnbocsánat katarziszt – megtisztító erejét? És az adós, akinek 10000 talentum tartozását engedte el az ura? Egyes írásmagyarázók szerint ez olyan nagy összeg, hogy visszafizetéséhez 300 évre lenne szüksége egy fizetésből élő alkalmazottnak – vajon ő nem mérte föl már az első percben, micsoda óriási akadály hárult el boldogsága útjából? Milyen hihetetlenül nagy kegy, hogy valaki egy tollvonással áthúzza az adóslevelet, és ezzel egy csapásra megszabadulhat az életét görcsbe rántó iszonyú gondtól és a kilátástalan rabságból?

Isten bűnbocsátó irgalmassága ilyen irreális, felfoghatatlan, minden emberi léptéket, számítást, mértéket meghaladó.

3. Az ítélet és pusztulás üzenetét kell tolmácsolnia a prófétának. Van remény arra, hogy véget érjen a megaláztatás, az erőszak, a rettegés? Istent feledők, hamisságban bízók, sötétségben botladozók, hűségünkben eladósodottak – ki ment meg bennünket? Van remény? Jézus az Abbára tekint, és azt mondja: van.